

Številka zadeve: U-I-133/93

Datum odločbe: 31.3.1994

Področje: lastninjenje podjetij

Izrek: Novi tretji odstavek 51. člena Zakona o lastninskem preoblikovanju podjetij se razveljavi, nekatere druge določbe niso v neskladju z Ustavo

Dodatno: odgovor DZ, mnenje Vlade

Odločitev:

1. točka: 6:3 (ne ve se, kdo; Ude pravi, da je glasoval proti 2. točki izreka)

2. točka: 8:1

ZA: Jambrek, Jerovšek, Krivic, Snoj, Šinkovec, Šturm, Testen, M. Zupančič

OLM: Ude

POVZETEK ZADEVE:

Sporne so nekatere nove določbe, vnesene v Zakon o lastninskem preoblikovanju podjetij (ZLPP) v letu 1993.

1. točka 6:3 (ne ve se, kdo; Ude pravi, da je glasoval proti 2. točki izreka)

Več podjetij izpodbija novo določbo, po kateri so vsi neodplačni prenosi družbenih sredstev iz enega podjetja na druge pravne osebe nični, ker naj bi bila retroaktivna in ker posega v zakonito pridobljene pravice pravnih subjektov. Sredstva so se prenašala v naravi med pravnimi osebami v družbeni lastnini in so še vedno ostala družbena lastnina, družbeno premoženje se ni zmanjšalo. Izvajanje te določbe bi povzročilo likvidacije in stečaje pridobiteljev, s tem pa bi se poseglo tudi v pravico delavcev do socialne varnosti.

Državni zbor meni, da so izvedeni brezplačni prenosi družbenih sredstev od ene družbenopravne osebe na drugo nični, ker so bili v nasprotju z zakonom, z ustavnimi načeli družbene ureditve, prisilnimi predpisi in moralo socialistične samoupravne družbe.

Sekretariat za zakonodajo in pravne zadeve in Vlada menita drugače: izpodbijana določba je odveč, učinkovito varstvo družbene lastnine je mogoče doseči po drugih določbah ZLPP.

US ugotavlja, da je že Zakon o združenem delu natančno določal pogoje, kako je mogoče s pisnimi samoupravnimi sporazumi sredstva brezplačno prenašati med družbenimi pravnimi osebami. Če so pravni posli izpolnjevali vse splošne in posebne predpostavke za veljavnost, so bili sklenjeni in realizirani v skladu s tedaj veljavno zakonodajo in so pravni subjekti, ki so na podlagi takih prenosov pridobili pravico uporabe na družbenih sredstvih, pridobili to pravico zakonito in pravno korektno, sredstva so postala del njihovega materialnega substrata. V tem se strinja s sekretariatom in vlado, ne pa z DZ.

Zato sporno določbo razveljavi.

EKONOMSKA DIM.	1	2	3	4	5
Pozicija sodbe in protisodbe	PS				S
PROTI: ?	1	1			
ZA: vsi ostali				1	1

Sodba: US označi to za neustaven poseg, saj bi nekaterim pridobiteljem, ki bi morali sredstva vračati, grozil stečaj oziroma likvidacija, s čimer bi bile prizadete pridobljene pravice celotnega personalnega substrata pravnega subjekta, omajala bi pa se tudi pravna varnost poslovnih partnerjev.

Družbene pravne osebe so bile samostojni gospodarski subjekti, ki so poslovali po načelih tržnega gospodarstva, zato so bili brezplačni prenosi izjema. Če pa niso bili zakoniti, pa obstajajo druge možnosti pregona.

Ker se US zavzame za podjetja in njihovo suverenost, je pozicija 5.

Protisodba: vsi brezplačni prenosi se razveljavijo, obstoječe poslovne odnose in kadre se lahko prerazporedi na "stara" podjetja prenosnike. Pozicija 1, ker dopušča tudi taka skrajna sredstva za zaščito družbene lastnine pred morebitnim oškodovanjem.

DRUŽBENA DIM.	1	2	3	4	5
Pozicija sodbe in protisodbe					nerazporejeno

Ker ni govora o odnosih med posamezniki ali skupinami, družbene dimenzije ni.

AVTORITARNA DIM.	1	2	3	4	5
Pozicija sodbe in protisodbe		S			PS
PROTI: ?				1	1
ZA: vsi ostali	1	1	1		

Sodba: Določba, ki določa, da so vsi neodplačni prenosi na druge družbene pravne osebe nični, posega v pravne naslove, ki so ob nastanku in realizaciji imeli podlago v veljavni zakonodaji, in tem subjektom odvzema veljavno pridobljene pravice. Omajala bi se pravna varnost poslovnih partnerjev. Sankcionirane prenosi, ki pa so bili nični že po predpisih, ki so veljali v času njihove sklenitve., omogočajo druge določbe. Postavi se torej zoper to, da bi država kar vse posle napočez razglasila za nične, pa še opozori jo, da ima dovolj drugih možnosti za doseg cilja. Vendar hkrati zapiše, da so sredstva, ki so se bila prenesla iz enega na drugi subjekt, sicer res ostala še vedno družbena, a so se zmanjšala za tiste, ki so jih prenesli. S takim posegom pa bi torej zmanjšali njegovo izhodiščno vrednost in oškodovali krog upravičencev, ki je

najtesneje povezan z ustvaritvijo tega premoženja in so v krogu upravičencev pri lastninjenju. Pozicija 2.

Protisodba: Država lahko za zaščito družbene lastnine napoček razglasi vse posle za nične, tudi z retroaktivnimi dejanji in zakonodajo. Pozicija 5.

MEDNARODNA PRAVNA VPETOST (OCENA OD 1 DO 4 ali neocenjeno-NC)		
Odločitev	1	<i>Se ne sklicuje na mednarodno ali tuje pravo ali sodno prakso</i>

NAKLONJENOST VLADI (OCENA OD 1 DO 4 ali neocenjeno - NC)		
Odločitev	4	<i>se strinja z mnenjem vlade</i>

NAKLONJENOST DZ (OCENA OD 1 DO 4 ali neocenjeno - NC)		
Odločitev	1	<i>odloči nasprotno od mnenja DZ</i>

2. točka 8:1

ZA: Jambrek, Jerovšek, Krivic, Snoj, Šinkovec, Šturm, Testen, M. Zupančič

OLM: Ude

48. a člen ZLPP

Ta novi člen je (za nazaj) določil, kakšna naj bi bila najnižja dopustna obrestna mera v določenih razmerjih, da ne bi bilo mogoče trditi, da je prišlo do oškodovanja družbene lastnine. Pobudniki navajajo, da naj bi družbeni plani določali maksimalno 2-odstotno letno donosnost družbenega kapitala, zato naj bi bila 8-odstotna obrestna mera, ki jo zakon določa kot kriterij pri presoji oškodovanja družbene lastnine pri sklenjenih posojilnih pogojih, nesprejemljiva. S tem ta določba na posreden način učinkuje retroaktivno in ne upošteva specifičnih gospodarskih in splošnih ekonomskih razmer, v katerih so se zakonito lastninila podjetja; še državni organi so dodeljevali kredite pod ugodnejšimi pogoji.

V zvezi s popusti pri zakupnih oziroma najemnih razmerjih predlagatelji menijo, da so z njimi kot družbeniki pomagali uvajati novoustanovljena podjetja in da naj bi s tem družbena lastnina ne bila oškodovana. Z najemanjem kreditov od fizičnih oseb, zlasti od delavcev, so si številna podjetja zagotavljala likvidnost in se s tem izognila stečaju, višje obrestne mere pa so bile po stališču predlagateljev razumljive glede na obstoječe rizike. Z določbo 48. a člena pa naj bi zakonodajalec retroaktivno posegal v veljavno sklenjene posle, ne da bi imel oporo v 155. členu Ustave.

US pa v tem ne vidi nič spornega, saj so bila podjetja dolžna ravnati kot dobri gospodarji ves čas.

EKONOMSKA DIM.	1	2	3	4	5
Pozicija sodbe in protisodbe	S			PS	
Pozicija LM					OLM
OLM: Ude					2
ZA: vsi ostali	1	1			

Sodba: Predstavniki družbenega kapitala pa naj bi do izvedbe lastninjenja zastopali interese družbenega kapitala, torej ohranjanje njegove vrednosti in s tem posredno varovali interese bodočih lastnikov. S kapitalom in z družbenimi sredstvi so bili dolžni ravnati gospodarno in družbeno in ekonomsko smotrno uporabljati družbena sredstva, s katerimi razpolagajo, in ohranяти njihovo nezmanjšano vrednost ter skrbeti za izboljševanje in razširjanje materialne osnove združenega dela oziroma za uresničevanje svojih ciljev in nalog ter varstvo družbene lastnine.

Zakonodajalec je torej oblikoval tudi zakonske domneve o oškodovanju družbene lastnine na podlagi že prej obstoječih norm o ravnanju z družbeno lastnino. Obveznost upravljavcev, da z družbenimi sredstvi ravnajo kot dobri gospodarji in da ohranjajo njeno substanco, je obstajala ves čas, ko so jim bila ta sredstva zaupana. Člen 48. a je torej le operacionaliziral merila dobrega gospodarja in zato ni v nasprotju z Ustavo. Pozicija 1 (grob poseg v suverenost pri ekonomskih odločitvah je dopusten).

OLM: Nekateri od abstraktnih dejanskih stanov, ki so vsebovani v 48. a členu, vsebujejo pravila z retroaktivno veljavnostjo. V bistvu je zakonodajalec v 48. a členu uzakonil "domneve", ki so za nazaj opredelile oškodovanja družbene lastnine s popolnoma določnimi, pogosto s številkami opredeljenimi kriteriji. Tako je na primer opredelil višino dovoljene obrestne mere pri kreditnih poslih, pri čemer pa je znano, da višina obrestne mere ni bila maksimirana, določena pa tudi ni bila najnižja obrestna mera, ki naj bi bila v primeru posojanja družbenega kapitala še dovoljena. Višino dovoljene obrestne mere kot element oškodovanja družbene lastnine je zakonodajalec opredelil kot zakonsko domnevo, uporabiti pa jo je treba po zakonskih določbah za primere lastninskega preoblikovanja pred uveljavitvijo Zakona o lastninskem preoblikovanju. V tem primeru gre po mojem mnenju za retroaktivno veljavnost zakonov, ki ni dopustna, če posega v pridobljene pravice. Smoter revizije pa je spremeniti kapitalska razmerja v primerih, ko naj bi bila pri njihovem oblikovanju oškodovana družbena lastnina. Pozicija 5 (nedopustno je, da se z neko domnevo posega v sklenjene posle).

Protisodba: Člen je retroaktiven, ker naknadno določi (nesorazmerno) merilo – višino obrestne mere – pri ocenjevanju, ali je šlo za oškodovanje. Pozicija 4.

DRUŽBENA DIM.	1	2	3	4	5
Pozicija sodbe in protisodbe				nerazporejeno	

Ker ni govora o odnosih med posamezniki ali skupinami, družbene dimenzije ni.

AVTORITARNA DIM.	1	2	3	4	5
Pozicija sodbe in protisodbe	PS				S
Pozicija LM	OLM				
OLM: Ude	2				
ZA: vsi ostali				1	1

Sodba: US ne vidi nič spornega, če se neka merila predpišejo "za nazaj". V bistvu podpre državo v takem ravnanju in poišče argumente zanjo (iz odločbe ni razvidno, da bi vlada ali DZ dala mnenje o tej zadevi). Pozicija 5.

Protisodba: predpisovanje meril za nazaj ni dopustno. Pozicija 1

OLM: pozicija 1, ker poudari še, da bodo morali tisti, ki bi jim moralo tožilstvo dokazovati krivdo, po novem dokazovati svojo nedolžnost v sporih, ki bi jih sprožili sami.

MEDNARODNA PRAVNA VPETOST (OCENA OD 1 DO 4 ali neocenjeno-NC)		
Odločitev in sodniki ZA	1	<i>Se ne sklicuje na mednarodno ali tuje pravo ali sodno prakso</i>
OLM: Ude	1	<i>Se ne sklicuje na mednarodno ali tuje pravo ali sodno prakso</i>

NAKLONJENOST VLADI (OCENA OD 1 DO 4 ali neocenjeno - NC)		
Odločitev in sodniki ZA	NC	/
OLM: Ude	NC	/

NAKLONJENOST DZ (OCENA OD 1 DO 4 ali neocenjeno - NC)		
Odločitev in sodniki ZA	NC	
OLM: Ude	NC	/

48. b in 48. c člen

Dopolnjujeta postopkovni del in sodno varstvo.

US ugotovi, da 48. b in 48. c Zakona o lastninskem preoblikovanju podjetij, ki določata:

- da revizijski organ izda odločbo, s katero podjetju naloži ukrepe, če v 30-dnevnem roku ni izvedlo uskladitev, določenih v revizijskem poročilu,

- da lahko prizadeto podjetje in druge pravne ter fizične osebe, ki jim je bila odločba vročena, zoper to odločbo pri pristojnem sodišču vložijo tožbo,

nista v neskladju z 23. členom Ustave, ki vsakomur zagotavlja pravico, da o njegovih pravicah in dolžnostih odloča neodvisno in nepristransko redno sodišče in tudi ne v neskladju z 25. členom Ustave, ki določa da je vsakomur zagotovljena pravica do pritožbe ali drugega sredstva proti odločbam sodišč in drugih državnih organov. US poudari, da revizija po 48. členu in 48. a členu ZLPP ne izključuje možnosti, da upravičenci sprožijo katerikoli drug postopek pred ustreznim sodiščem in drugimi organi za uveljavljanje pravic, predviden z drugimi veljavnimi predpisi.

AVTORITARNA DIM.	1	2	3	4	5
Pozicija sodbe in protisodbe	S		PS		
PROTI: Ude		0,5	1	1	
ZA: vsi ostali	1	0,5			

Sodba: Us oceni, da so rešitve primerne (ni pritožbe zoper odločbo, temveč je takoj tožba na redno sodišče in ne upravni spor), čeprav SDK nasprotuje določilom, da bi morali odločbo revizijskega organa vroči tudi drugim pravnim in fizičnim osebam, ki z izrekom odločbe niso zavezani k sprejemu sklepov za pravilno izkazovanje višine družbenega kapitala. Pozicija 1.

OLM: Ude se o tem ne izjasni. Ocenimo ga kot, da je glasoval proti.

Protisodba: Učinkovito sodno varstvo je možno že po določbah, veljavnih pred novelo, čeprav so zato postopki daljši. Pozicija 3.

MEDNARODNA PRAVNA VPETOST (OCENA OD 1 DO 4 ali neocenjeno-NC)		
Odločitev	1	<i>Se ne sklicuje na mednarodno ali tuje pravo ali sodno prakso</i>
PROTI: Ude	1	<i>Se ne sklicuje na mednarodno ali tuje pravo ali sodno prakso</i>

NAKLONJENOST VLADI (OCENA OD 1 DO 4 ali neocenjeno - NC)		
Odločitev	4	<i>se strinja z mnenjem vlade</i>
PROTI: Ude	1	<i>Se ne strinja z mnenjem vlade</i>

NAKLONJENOST DZ (OCENA OD 1 DO 4 ali neocenjeno - NC)		
Odločitev	4	<i>se strinja z DZ</i>
PROTI: Ude	1	<i>Se ne strinja z odgovorom DZ</i>